

ИЗВЕШТАВАЊЕ ЕЛЕКТРОНСКИХ МЕДИЈА СА ПОПЛАВА КАО ПРОФЕСИОНАЛНИ И КРИЗНИ ИЗАЗОВ 21. ВЕКА

Сажетак: У раду се анализира више елемената који су важни за истинито, правовремено и објективно медијско извештавање са поплава. Посебно се разматра припрема новинара електронских медија за извештавање, као и извори из којих се информше о тој кризној ситуацији. Оцењују се најбољи модели медијског извештавања са поплава као кризних ситуација високог ризика. Посебно се анализира систем обједињеног деска који је важан модел медијског рада када се догоде велике поплаве које могу да нанесу штету земљама у региону. У раду је оцењен значај грађанског новинарства у тој кризној ситуацији, а изнета је и студија случаја у којој се даје пример неетичког рада појединих медија у време поплава (студија случаја „Џамбо“). У закључном делу се констатује да ће у скорој будућности телевизија бити пред великим изазовима да на правовремен и ефикасан начин извештава о разним кризама укључујући и поплаве.

Кључне речи: медији, телевизија, поплаве, кризе, новинарство, извештавање, етика, деск

Увод

У пролеће 2014. године (тачније средином маја месеца), нашу земљу је погодила озбиљна кризна ситуација-поплава, која је настала услед невремена које је донело обилне вишедневне падавине. Иако је било оцена да се радило о падавинама које су незабележене у последњих стотину година, треба истаћи да је систем одбране од ванредних ситуација у значајној мери заказао, да није било ваљане и правовремене организације, субординације, ни координације разних нивоа власти. Један од основних разлога тако интензивних поплава било је изливање мањих река, и потока који су услед јаких падавина проузроковали поплаве. Проблем је садржан и у чињеници да локалне самоуправе

* barovic@ff.uns.ac.rs

(општинске власти) нису улагале ни приближно довољно средстава да се очисте канали од смећа и отпада који мештани бацају у водотокове, није одржавана инфраструктура а локални и градски штабови за реаговање у ванредним ситуацијама нису имали обучено људство и нису увек реаговали у складу са процедурама. При том треба истаћи да су поплаве убрајају у кризне ситуације високог ризика, о чему имамо значајна сведочанства из ближе прошлости (Баровић, 2012: 53).

Поплаве су биле веома опасне како због изгубљених људских живота (процењује се да се директно удавило 23 лица док је 57 особа на разне начине изгубило животе) и да је проузрокована велика материјална штета¹. Највећу штету на подручју државе имале су територије општина: Обреновац, Шабац, Лозница, Лазаревац, Богатић, Мали Зворник, Костолац, Сремска Митровица. Комуникација између општинских и виших органа власти са медијима била је неадекватно организована што је значајан пропуст у управљању том кризом. „Политика односа с јавношћу се не може интуитивно развијати, посебно не у кризним ситуацијама, које су све чешће у свим сферама људског дјеловања а у политици као професији савременог друштва посебно“ (Зубер, 2012: 22). Наведена кризна ситуација затекла је неспремне не само стручне службе и институције које треба да брину о безбедности грађана, већ и саме медије, који се посебно у првом делу кризе нису најбоље снашли. У извештавању електронских медија било је доста пропуста, изношене су нетачне информације, било је примера кршења новинарске етике, и изношења полуинформација које су пласиране у етар. Због наведених пропуста новинара електронских медија (као и штампаних), веома битно је истаћи да је новинарима неопходна едукација, када извештавају са поплава као озбиљних примера кризних ситуација, које неизоставно можемо очекивати и у ближој будућности.

Извештавање електронских медија са поплава

Када анализирамо припрему за извештавање са поплава на првом месту треба истаћи чињеницу да извештач/новинар, нема пуно времена да се припреми за рад, јер информација о поплавама често долази изненада. Није редак случај да се извештач у веома кратком року шаље на терен и да је зато психолошки моменат веома битан. На извештавање са поплава потребно је слати новинара који добро познаје свој посао, по могућству има искуства са исте или сличне кризне ситуације и у скорије време није имао одређених личних тј. породичних проблема (смрт блиског члана породице, развод, проблеми са болестима зависности, алкохолизмом, депресија и сл.). „Када новинар добије информацију да одлази на задатак као што је извештавање са поплава, треба да обави неке од радњи које једним именитељем можемо одредити као припрему. Први елемент подразумева професионалну припрему која се састоји од: лоци-

¹ Извор: Данас, 09.07.2014. Податак је доступан на адреси:
http://www.danas.rs/danasrs/drustvo/u_poplavama_poginulo_57_ljudi.55.html?news_id=285177

рања подручја са ког се извештава, прикупљање информација (РХМЗ, разговор са новинарима, агенцијске вести, интернет), одређивање екипе, утврђивање система рада“ (Баровић, 2012: 56-57).

Најважнији елемент у извештавању са поплава је одређивање најбоље локације за извештавање, под условом да телевизијска екипа може доћи до најугроженије локације. Потребно је проценити да ли је сувоземним путем могуће доћи до локације или је потребно ангажовати пловила и сл, уз напомену да је тада **потребно посебно пажљиво транспортовати мобилну технику** (ранац за линк укључења, камеру или камере, акумулаторске батерије и сл.). Ако је поплава већих размера и под водом је широка територија, веома је препоручљиво понети залихе воде и хране, али и додатне резервне батерије за мобилне телефоне и камере, јер често се из безбедносних разлога на поплавленом подручју искључује струја.

Фотографија 1: *Транспорт медијске екипе преко воде*
(Извор: фотографија В.Баровића)

Радијски новинари поступају по истој методологији, али је њима због природе посла потребно мање опреме и технике да би квалитетно реализовали извештавање за свој медиј (Пралица, 2009:23). Од кључне важности је посебно за новинаре који раде на телевизији, одабрати квалитетну медијску екипу која иде на терен, јер тај медиј поседује најзахтевнију технику за реализацију и производњу програма. У припремне радње улази и одређивање система рада које се састоји од договора са шефом деска и уредништвом: који ће бити пројектовани темпо укључења у информативне емисије, да ли ће бити коришћен

систем обједињеног деска и сл. Новинарски жанрови такође се оквирно могу договорити али они су углавном условљени стањем на терену, линк укључењима, темпом рада. У почетку кризне ситуације најчешће су линк укључења, вести и извештаји а како се криза продубљује или пак опада могу се очекивати интервјуи и интерпретативно – аналитички жанрови.

Када извештавамо са поплава, новинари електронских медија могу се информисати о тој кризној ситуацији из више извора:

1. штаба за ванредне ситуације,
2. друштвених мрежа,
3. колега који су већ на терену,
4. грађана који су угрожени,
5. осталих релевантних извора.

Друштвене мреже треба обавезно консултовати али је потребно имати одређену резерву ако се ради о подацима о великом броју погинулих и сличним информацијама који се пласирају, јер је у пракси било случајева да су наведени подаци били значајно преувеличани. Надлежни штабови за кризне ситуације најодговорнији су за стање на терену и давање правовремених и тачних података.

Фотографија 2: Снимање поплаве са воде коришћењем војног пловила
(Извор: фотографија В.Баровића)

Веома је важно обавити процену и по питању одређивања најбоље позиције за постављање мобилне технике, која се распоређује тако да има добар положај за извештавање. Ако се ради о возилу а не лакој мобилној техници, возило мора да се налази на земљишту које је суво и безбедно за брзо извлачење (да се не би догодило да се екипа изненада нађе у блату или окружена водом). У штабу за кризне ситуације у сарадњи са продуцентом, извештач треба да се договори о могућностима коришћења пловила Сектора за ванредне ситуације, полиције, војске, водопривредног предузећа и осталих учесника у одбрани од поплава у сврхе извештавања, јер снимци са места кризне ситуације су аутентичнији од оних са обале. За телевизију је веома важна могућност коришћења дрона или хеликоптера за снимање поплављеног подручја јер се тиме добија бољи преглед ситуације и виде се праве размере поплаве.

На поплавама је веома чест случај - недостатак електричне енергије тако да новинари треба да понесу квалитетне и отпорне компјутере који ће у таквим условима бити неопходни. „Познатији произвођачи увелико нуде „rugged“ варијанте за рад у екстремним условима, по ценама вишим за 40 – 70 процената од обичних. Ако су вам недоступни определите се за неку једноставну, поуздану машину – компјутерске игрице и компликована графика вам сигурно неће бити приоритет“ (Савић, 2005).

Након одређивања места за извештавање електронских медија, (телевизија за линк укључења бира статичну позицију), новинари свих медија одлучују који систем рада ће одабрати: појединачни рад, рад са више екипа, сменски рад или систем обједињеног деска. Појединачни рад је препоручљив за тв екипу или продукцију која поседује мањи буџет, што је посебно захтевно са аспекта телевизијске продукције која захтева ангажовање возила, технике, више медијских радника, камере, линк уређаја и сл. За радијског новинара појединачни рад је прихватљив јер се укључење у програм или слање фоно извештаја може обавити са терена, под условом да се ангажује обучен и енергичан извештач.

Рад са више екипа је захвалан јер се на терен са различитим задацима пошаље више извештача, што се може користити у свим врстама медија. Након теренског рада у једној монтажи обједињује се више извештаја или се склапа један извештај који обично потписује екипа извештача. Такав систем рада је пожељан јер се добијају свеобухватније информације, поплава се сагледа из више углов, екипе се мање умарају али је мана тог система што је релативно скуп и ретко која медијска кућа га може применити, посебно у време економске кризе, која потреса и најбогатије медије.

Сменски рад подразумева непрекидно покривање поплаве 24 сата уз формирање дежурних екипа које ће покривати терен у сменама од 6 или 8 сати. Такав систем рада је пожељан у електронским медијима када се информативне емисије емитују на сваких пола часа те је смена извештача неопходна. Сменски рад у праћењу поплава је важан јер водостај расте непрекидно и никада се не зна да ли ће током ноћи доћи до преливања круне насипа а дежурна екипа ће тај догађај брзо забележити ако буде на терену. У пракси се сменски

систем неретко користи али је за његову имплементацију потребан већи број извештача и квалитетан распоред који предвиђа сталну ротацију и правовремени одмор новинара.

Система обједињеног деска електронских медија и његова улога при извештавању са поплава

Медији који се баве информисањем као примарним послом, по правилу имају деск, а неки медији и обједињени радијски и телевизијски деск. Информативни садржаји електронских и штампаних медија припремају се у деску, који окупља групу уредника и новинара са циљем да анализирају, обрађују, дефинишу и пласирају информације у одређеним новинарским жанровима. Деск је нервни систем једне медијске куће, и од њега зависи шта ће бити пласирано као садржај неког листа или емисије у електронским медијима. Деск је у одређеној мери условљен системом редакција које по организацији могу бити: једнолинијске, штабске, вишелинијске и матрикс (Рус Мол; Загорац Кершер, 2005:239). Деск и редакције које се ангажују на кризним ситуацијама морају бити прилагођени раду у ванредним околностима, што практично значи да:

- морају имати систем сменског рада који покрива 24 часа;
- мења се програмска шема, информативне емисије се емитују чешће него у редовним приликама, по потреби и на 30 минута;
- имају на располагању мобилне екипе, дописнике;
- поседују мобилну технику, репортажана кола и линк уређаје;
- располажу значајним логистичким ресурсима;
- имају већа овлашћења по питању дужине трајања емисије или величине текста.

Наведене су специфичности које се везују за деск док ради у ванредним ситуацијама, али систем обједињеног деска који се може користити у озбиљним кризама-поплавама, подразумева више елемената. Тај модел је развијен за медијску међународну сарадњу, јер кризе а посебно поплаве не знају за границе, и модел не подразумева да је деск физички лоциран на једном месту, већ се брзом разменом података савременим онлајн технологијама може извршити умрежавање два, три или више постојећих дескова. То је систем виртуелног деска који се примењује у случају поплава већег обима које би угрозиле велико подручје.

То значи да се на пример у један виртуелни систем онлајн умреже деск у Новом Саду, Сегедину и Темишвару, са циљем да непрекидно размењују податке док се путем телевизијске размене шаљу монтирани извештаји или сиров материјал за визуелну компоненту извештаја. Такав модел деска увек може функционисати на једноставан начин, поуздано, али само ако су трасе, везе и линкови добро координирани и беспрекорно функционишу. Тиме се постиже брза и ефикасна размена информација на читавом угроженом подручју, посебно ако се ради о поплавама које својим интензитетом и географском распрострањеношћу угрожавају читав регион.

У ситуацији када криза ескалира, постоји низ важних података које треба пласирати: да ли расте водостај, има ли потребе за евакуацијом, има ли жртва, како напредује акција подизања бедема, какво је стање на терену? У таквим ситуацијама информативни програм се емитује на сваких 30 минута, а да би имали свеже податке укључују се сви центри обједињеног регионалног деска. Ако узмемо за модел трипартитну сарадњу у регионалним оквирима између Новог Сада, Сегедина и Темишвара, можемо констатовати да постоји више димензија координације система деска у време поплава. Језичка баријера се превазилази јер се ангажују новинари који познају језик, нпр. из Новог Сада се за Темишвар шаље извештај или се укључује извештач из румунске редакције јавног сервиса, или регионалног медија који емитује и на овом језику, што је предност вишејезичних медија; из Сегедина се укључује новинар српског програма мађарског јавног сервиса и сл. Посматрани систем у значајној мери функционише захваљујући трипартитној сарадњи која подразумева подједнако ангажовање извештача и техничких капацитета све три стране које сарађују у праћењу кризне ситуације.

Систем обједињеног деска подразумева ангажовање сва три виртуелна центра, а кружење информација може бити установљено по одређеном редоследу, што зависи пре свега од средишта кризне ситуације. Ако је хипотетичка поплава имала акутну фазу кризе у Мађарској, али прети и Румунији, односно Србији, тада је на траси обједињеног виртуелног деска прва тачка прослеђивања извештаја на мађарском језику, студио у Сегедину. Даље слање информација циркулише по систему приоритета које ће одредити шеф обједињеног деска, али према усаглашеним смерницама које подразумевају колективно одлучивање. Тај систем предвиђа одлучивање о глобалним смерницама рада док се мање битне оперативне одлуке могу доносити на нивоу деска.

Посматрана сарадња поред размене извештаја, снимака и сирових информација може подразумевати заједничке пројекте снимања угроженог региона из ваздуха, постављање заједничких репортажних кола, линк пунктова и слање мешовитих екипа на терен (у циљу прављења три извештаја, за свако говорно подручје по један). Такође је веома важно коришћење финансијски прихватљивих услуга спортских аеро клубова, војске или привредних капацитета за снимање кризне ситуације из ваздуха, што даје посебну аутентичност при финалном пласирању медијског производа (Коњхоцић, 2007:29).

У систему обједињеног деска веома значајну улогу може одиграти линк укључење, ако се ради о телевизији, јер се тиме најбрже шаљу подаци и видео снимци, а код конзумента информација ствара се позитиван утисак медијске иницијативе. Појавом нових могућности које пружа интернет, класични медији добили су прилику да се уклопе у нову технологију, што значи да осим класичних линк укључења можемо користити скајп укључења, могуће је укључити и грађанско новинарство ако је квалитет и етички стандард пласирањих снимака прихватљив за емитовање на телевизији/радију.

Могуће је снимати све поступке тима на терену, те путем камере и скајпа преносити слику у деск, што је изводљиво ако угрожено подручје има до-

вољну покривеност. Тиме ће шеф деска стећи увид у стање на терену и ефикасније донети одлуку да ли је потребно слање додатних екипа на терен или замена постојећих извештача новим. Телевизија је у значајној предности у кризним ситуацијама баш због те компоненте, над осталим медијима: „Телевизија је први медиј који је омогућио да гледалац може сликом и звуком пратити догађај истог тренутка када се он дешава“ (Раденковић, 2008:82).

За линк укључења потребна је савремена техничка опрема, а на терену од временских услова зависи да ли се опрема може користити у пуном капацитету током кризне ситуације. Постоји опасност од удара грома у линк уређај, и зато се одмах по уочавању почетка непогоде увлачи линк антена и нема могућности за даљи рад. Ако користимо предности интернет технологије, многобројни технолошки проблеми се могу превазићи и уз адекватне везе, комуникација се брже одвија уз мање финансијске издатке.

Систем обједињеног деска има велику одговорност за рад на терену, и стога се на основу његових препорука формирају језички мешовите медијске екипе, које по моделу морају испуњавати неколико важних предуслова за успешно медијско деловање. Први критеријум је мобилност, што значи да морају бити лако покретљиве и сви њихови чланови морају бити психо-физички здрави и добро кондиционирани, због великих просторних дистанци које екипа прелази. Следећи фактор који је важан у мешовитим саставима је предходно искуство, што значи да извештачи треба да познају кризну ситуацију са којом се сусрећу на терену. У циљу комуникације и присније сарадње битно је да знају језик осталих чланова екипе или енглески, чиме ће лакше и ефикасније сарађивати.

Уз све наведено неопходно је субординирано деловање и испомагање, које је посебно битно у кризним ситуацијама, када тимски рад долази од изражаја као битна претпоставка успешног извештавања. Осим тимског рада у процесу опште рационализације и смањења трошкова којем теже сви медији, могуће је да деск на терен пошаље заједничке екипе састављене од видео новинара (Бојд, 2012:521). Иако је та идеја у домену теорије кризног комуницирања прихватљива, сматрам да је за наше услове и систем рада трипартитног деска боља сарадња са класичним екипама. Кризне ситуације су специфичне по многим елементима и зато је већи број људи из безбедносних разлога прихватљивије решење.

Пример - Систем мешовите екипе покрајински јавни сервис применио је приликом извештавања са поплава на Дунаву и Тиси у пролеће 2006. године. Тада је на терен изашла екипа у којој су били извештачи из српске, мађарске, словачке и других редакција информативног програма уз добар одабир сниматеља који су имали предходно искуство рада у кризним ситуацијама. Сарадња на терену показале се као веома добра и квалитетна, а сви извештаји су емитовани уз слање више off-а на различитим језицима. Систем је добро функционисао, а при том је обједињени деск имао могућност размене информације и пласирања истих вести на више језика (Извор: Баровић Владимир, Борба са поплавама 2006. године, специјална емисија, производња РТВ, 2006).

Грађанско новинарство и поплаве

У раду медијских кућа, има тежњи да се искористе нове тенденције, да од грађана направе мобилне репортере и у тој намери од велике користи је интернет и камера са мобилног телефона. То значи да је разне кризне ситуације које сниме грађани на терену, у виртуелном деску могуће примити и емитовати, ако постоји прихватљив технички квалитет, и поштују се етички стандарди. То је добар приступ рада у кризним ситуацијама, који омогућава да емитујемо снимке са више локација, јер неки од аматерских снимака може забележити занимљиве, понекада и кључне сцене одређених фаза поплаве (пуцање насипа, ширење пожара на куће, евакуацију насељеног места). Тај феномен који је већ присутан и увелико се примењује као грађанско новинарство, прилагођен одређеним етичким и медијским стандардима може се примењивати са успехом.

Постоји и негативни аспект посматраног проблема, односно ставови да медији не треба да охрабрују настојања грађана да забележе одређене делове кризне ситуације, и да то доставе медију. Понекад је тај поступак опасан и контрапродуктиван, јер рекламираном новчаном надокнадом коју поједини медији нуде, грађани се доводе у опасност да страдају. Аматери нису обучени и опремљени за рад у кризним ситуацијама и зато је сваки подстицај на снимање сензационалних сцена поплаве или неке друге кризе по сваку цену, не само непотребан, већ и у супротности са новинарском етиком. При том треба нагласити да се истовремено у тим приликама срозавају професионални стандарди што не смемо дозволити, посебно при раду у кризним ситуацијама. Када се пише о медијској етици у контексту поплава, посебно је занимљиво поменути случај „Џамбо“, који су директно креирали, те су тим пре и највише одговорни управо уредници и новинари.

Студија случаја „Џамбо“

Случај „Џамбо“ нису креирали новинари електронских медија већ таблоида, он је касније обилато експлатисан од стране телевизијских кућа. Природа таблоида је специфична и захтева посебан приступ тематици која се обрађује: „Жута штампа је у свакој земљи најтиражнија – зато је зову плејбојска штампа, јер плебс више воли да се опусти, него да се удуби у свој положај у друштву, у раду, па и у потрошњи. Глумећи да се не баве политиком и идеологијом, ови листови убризгавају у свијест штиво које људе одвлачи од друштвених проблема. Главна техника те идеологије јесте - ако сензације нема треба је измислити“ (Ђурић, 2013:43). Посебан проблем са таблоидима у кризним ситуацијама је такозвано прављење „хероја“ од обичних људи, који су иако необучени, неопремљени ипак одлучили да учине „чуда“ у акцији спасавања грађана из поплавлених подручја. За анализу медијског извештавања од кључне важности је такозвани случај Џамбо, односно прављење хероја од

Слободана Недељковића из Обреновца који је постао познат широј јавности под наведеним надимком. У прављењу „јунака поплава“ од Џамба посебно се истакао дневни лист таблоидног карактера „Информер“. Тај медиј 19. маја 2014. године на насловној страници објављује следећи наднаслов: „Херој за пример: Слободан Недељковић Џамбо (25) спасилац из Обреновца“ уз сугестиван наслов: „Данима извлачим људе, у поплави ми се удавила жена и син од две године“, уз пратећу фотографију на којој Џамбо у води до колена носи старијег видно изнемоглог човека (Информер, 19. мај 2014, насловна).

Фотографија 3: „Џамбо ми је спасио живот“ - акцији спасававања под будним оком камере (преузета фотографија са сајма: <http://www.telegraf.rs/vesti/1079073-najtuznija-srpska-prica-dzambo-samo-da-nadjem-zenu-i-sina-i-sahranim-ih-foto>)

У истом броју наведеног листа на страни 3 испод наслова „Џамбо изгубио жену и сина сад спасава друге“ стоји како је Џамбо у поплави изгубио жену и дете од две године али да и поред тог страшног губитка он свакодневно вади људе из бујице и максимално се ангажује у акцијама спасилаца (Инфор-

мер, 19. мај 2014, 3). Осим што је по опису новинара Џамбо изгубио породицу на невероватан, скоро немогућ начин, он има још дирљивију причу јер је наводно избегао са Косова и Метохије где му је побијена цела породица. Посебно је издвојена Џамбова изјава: „И камен да заплаче: Само се надам да ћу наћи тела жене и сина, бар да их сахраним како доликује...“ Већ у следећем броју на насловници Информера уз фотографију стоји: „Акција Информера: Помозимо Џамбу“ (Информер 20. мај 2014, насловна). На страни 3 испод наслова: „Србијо, помози хероју Џамбу“ после Џамбове изјаве да једино жели да негде у муљу нађе тела своје жене и детета стоји: „Информер је одлучио да покрене акцију за помоћ Џамбу. Када све ово прође, кад се нормалан живот врати у Обреновац, Слободану ће требати посао, требаће му и кућа коју је бујица однела. Ми ћемо му помоћи колико год је у нашој моћи, а позивамо и вас да нам се прикључите да се заједно одужимо једном од највећих хероја поплавленог Обреновца“ (Информер 20. мај 2014, 3).

Већ наредног дана на насловници Информера уз фотографију Џамба како носи старца пише: „Џамбо ми је спасио живот. Ђорђе Миковић (83) каже да би умро у поплави да до њега није дошао Слободан Милосављевић Џамбо. Тада није знао да је његов спасилац изгубио целу породицу у паклу Обреновца“. Уз то издвојен је и наглашен текст: „Информер ће Џамбу направити кућу, помозите и ви“ (Информер 21. мај 2014, насловница). На страници 3 у истом броју се додатно разрађује читава прича где спасени старац хвали Џамба који је извукао и његову непокретну супругу.

Фотографија 4: Телевизијски „херој“ поплава. „Херој“ Џамбо на Телевизији Пинк (преузета фотографија са сајта: <http://www.pressonline.rs/info/drustvo/312593/dzambo-ne-treba-mi-titula-heroja-samo-zelim-da-nadjem-porodicu.html>)

Сага о Џамбу се наставља и већ у следећем броју на страни 5 у рубрици „Ударна вест“ стоји наслов: „Џамбо: Људи, зашто ми честитате, ја још нисам нашао ни жену ни сина“ (Информер, 22. мај 2014, стр. 5). У тексту се наводи

да су неки медији погрешно пренели како је Џамбо нашао породицу али да је то неистина, те како се ради о ванредно скромном момку који ништа не тражи за узврат, само жели да помаже. До краја анализiranог периода у Информеру више није било информација о случају Џамбо, али када се убрзо обелоданило да је „јунак“ обичан преварант и да нема ни жену ни дете дошло је до обрta ситуације. Управо медији који су од Џамба направили хероја, кренули су у праву хајку на њега те су почели да га провлаче кроз медијски „муљ“. Као што су раније о Џамбу писали у суперлативу, када је откривена превара, а кривац приведен у полицију, почели су да га оцрњују управо медији који су га највише славили.

Након штампаних медија који су открили Џамба, у трку са циљем стварања „хероја“ поплава од обичног човека почеле су да се такмиче и телевизије са националном фреквенцијом које су одмах увиделе да је од таблоида потребно преузети и експлоатисати причу о Џамбу, као симболу несобичног жртвовања појединца (који је изгубио и најмилије) а жели да помогне угроженим грађанима. Тв Пинк је читаву програмску шему прилагодила поплавама, а у програмском садржају те телевизије било је места и за Џамба, који је промовисан у правог мученика и хероја поплава, који је на „Пинку“ демантовао наводне нетачне информације појединих медија да је нашао породицу.

Фотографија 5: Џамбо даје изјаву за Тв Б92 (преузета фотографија са сајта <http://www.getlinkyoutube.com/watch?v=XmQUyEhk0pw>)

Такође се и телевизија са националном фреквенцијом Б92 укључила у медијску експлоатацију праве саге о „хероју“ Џамбу, који је у директним укључењима на драматичан начин причао о својој наводно тешкој судбини и великој борби да помогне другима. И друге телевизијске станице су пласирале медијске садржаје у којима се истицао Џамбо а због обима поплаве, медијски садржаји о тој кризи су посебно најављивани и истицани као ексклузивни и потресни садржаји. Може се рећи да су поједини електронски медији, телевизије пре свега, покушале да направе праву парадигму ријалитија од поплава, јер су коришћена озбиљна средства укључујући хеликоптере, мобилну технику, непрекидна жива укључења, да би се детаљно извештавало о тој кризној ситуацији.

Иако је у кризним ситуацијама веома тешко радити као у свакодневним условима, за новинара мора постојати императив провере веродостојности информација, постављања питања, провера саговорника. У овом случају имали смо потребу да се сензационална прича пласира по сваку цену, што је довело до прављења „јунака поплава“ од особе која се показала као обичан преварант, који је поплаву искористио у циљу личног богаћења и куповине ствари од новца људи добре воље који су му слали средства искрено потресени причом пласираном у медијима. Ту се види како некритички однос новинара и медија може утицати на обмањивање великог броја конзумента информација, па чак и до позива да се материјално помогне човеку за ког се убрзо установило да није говорио истину. То је пример како „обичан човек“ од хероја и медијске звезде може да постане стигматизована личност, негативац изложен „медијском линчу“.

Закључно разматрање о извештавању са поплава

Извештавање са поплава је комплексно и захтева максималне напоре и анагажовање најквалитетнијих новинара који ће о том феномену имати довољно знања и података, да свој посао ураде на квалитетан начин. О обиму и озбиљности претње сведоче поплаве које су однеле 57 људских живота и начиниле огромну материјалну штету, али и оне из даље прошлости што је само упозорење да ту врсту кризних ситуација можемо у будућности очекивати са још већим интензитетом и последицама ако се на време не предузму опсежне мере. Поплаве је тешко спречити али их можемо дочекати спремни а препоручени начин рада у тим кризама је модел деловања са више екипа. У свакој екипи важно је одабрати вођу екипе о чему Микуљанац сугестивно пише: „У сваком случају, човек који води екипу за извештавање током ванредних догађаја треба да буде неко ко је довољно стар да увек остане хладнокрван (младачка острашћеност је често извор проблема у критичним ситуацијама) и довољно млад да има снагу да издржи неколико дана рада у пакленом ритму јер ванредне ситуације често потрају више од једног дана и по правилу не дозвољавају много спавања и одсуствовања из редакције“ (Микуљанац, 2007).

Ако постоји медијска иницијатива и озбиљно присуство новинара на терену тешко ће неодговорни представници власти предузети радикалне и непромишљене кораке, који могу имати погубне последице по становништво. Реално је очекивати у будућности ескалацију поплава које на низијском подручју представљају најозбиљнију претњу становништву и имовини на подручју Републике Србије, а посебно АП Војводине. То су комплексне кризне ситуације које медији и новинари треба да дочекају спремни и обучени за извештавање које ће бити у служби очувања јавног интереса. Све електронске медије а посебно телевизију поплаве ће ставити пред прави професионални и етички изазов у 21. веку који ће по свим предикцијама стручњака дефинитивно бити у знаку разних кризних ситуација од којих ће поплаве бити у самом врху по уништавању људских живота и материјалних добара.

Литература:

1. Barović Vladimir, *Borba sa poplavama 2006. godine*, specijalna emisija, proizvodnja RTV, 2006)
2. Barović, Vladimir (2012). *Medijsko izveštavanje u kriznim situacijama*. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
3. Bojd, Endrju (2012), *Novinarstvo u elektronskim medijima, Metodi pripreme radio i televizijskih vesti*. Beograd: Klio.
4. Đurić, Vesna (2013). *Izazovi žurnalističkih istraživanja*. Banjaluka: Komesgrafika doo.
5. Zuber, Ljubomir (2012). *Politički odnosi s javnošću u Republici Srpskoj*. Pale, Banja Luka: Filozofski fakultet Pale, Univerzitet u Istočnom Sarajevu.
6. Konjhodžić, Amer, *Aeroturizam u Hrvatskoj*, Turizam – Savremene tendencije u turizmu, hotelijerstvu i gastronomiji, 11, 29-32, 2007.
7. Mikuljanac Miroslav, Vanredne situacije: Organizujte efikasan novinarski tim, 2007 (tekst dostupan na internet adresi: www.netnovinar.org/netnovinar/dsp_page.cfm?pageid=512&articleid=9279&urlsectionid=1375&specialsection=ART_FULLL)
8. Pralica, Dejan (2009). Radio u vanrednim situacijama, *Link*, broj 75, 22-23.
9. Radenković, Vladimir (2008). *Radio i televizijska produkcija*. Novi Sad: Fakultete tehničkih nauka u Novom Sadu.
10. Rus Mol Štefan; Zagorac Keršer Ana Jugoslava (2005). *Novinarstvo*. Beograd: Klio.
11. Savić Miodrag, *Pamet u glavu a glava u torbi*, 2005 (tekst dostupan na internet adresi: http://www.netnovinar.org/netnovinar/dsp_page.cfm?pageid=512&specialsection=SEARCH_RES)

Медијски извори:

1. Informer, dnevni informativno politički list izlazi u Beogradu.
2. Radio televizija Pink
3. Radio televizija B92

ELECTRONIC MEDIA REPORTING OF THE FLOODING AS A PROFESSIONAL AND CRISES CHALLENGE OF THE 21ST CENTURY

Summary: Work analyses additional elements which are important for a truthful, real time and objective media reporting of the flooding. Electronic media journalist preparations are specially reviewed, as well as sources that are being used for the information gathering in certain crises situation. Best models of media reporting of the flooding has been evaluated, as the high risk crises situation. Further analyses is focused on a joined desk, an important media work model, specially under this kind of circumstances that can possibly inflict great damage to the whole region. Work evaluates significance of civic journalism in this specific crises situation, and the case study has been presented which gives example of unethical work of certain media during the flooding (“Jumbo” case study). Conclusive part determines that in the near future, television will be under great challenges to report effectively and in real time about different kinds of crises situations including floods.

Key words: Media, television, flooding, crises, journalism, reporting, ethics, desk